

Fiskare till yrket

Text: Margot Östlund, foto: privata bilder

Att träffa en 93-åring, som just varit ut i uthuset och gjort eld i pannan och fyllt på i fröautomaten åt småfågeln, känns inspirerande. Rolf Möller, fiskare på Eskön, utstrålar energi och positiv livssyn.

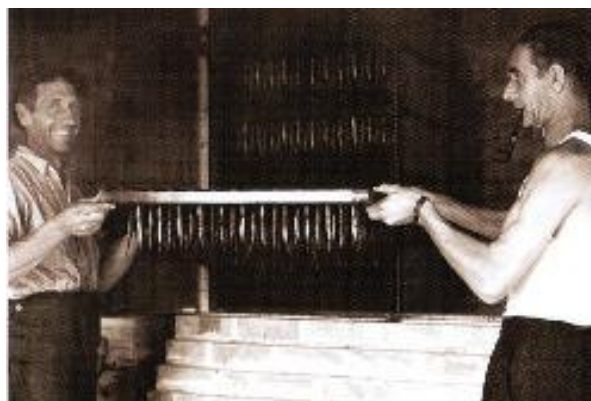
Han föddes 1916 i huset vid Eskösundet, som ett av tre syskon, och där pappa var fiskare och mamma lärarinna i byskolan. I hushållet höll man också ett par kor, en gris och ett antal höns, vilket var vanligt på den här tiden. Man var dessutom självförsörjande vad gällde potatis och grönsaker. "Mamma var väldigt intresserad av att odla", berättar Rolf, "hon hade många olika rotfrukter i sina land och naturligtvis dill och persilja."

I skolan gick Rolf i 6 år, men dessutom gick han 3 veckor under de kommande 2 somrarna och lärde sig om "samhället", att fylla i blanketter och att skriva olika ansökningshandlingar och liknande. Sedan gick han också och läste i församlingshemmet i Hille inför konfirmationen. Det var en lång väg för en 13-14-åring att cykla, eller åka sparkstötting, 1,5 mil i varje riktning och att dessutom åka samma väg till högmässan i kyrkan på söndagarna. Där fick dock Rolf reducering av antalet kyrkobesök på grund av att det var så lång och dålig väg.

1933 började Rolf fiska på allvar. Då köpte han tillsammans med sin bror Tore en fiskebåt och byggde med bistånd av pappan ett båthus. Fisket var till en början ganska skralt. På den tiden var det bomullsskötur som gällde och de krävde sin omsorg. Det var ett styvt arbete att vara strömmingsfiskare. Först skulle man göra i ordning allt och stena på skötarna innan man gav sig ut på kvällen. När man hade lagt klart, kröp man ner i ruffen och sov några timmar innan det vid 12-tiden var dags att dra upp fångsten och vända hemåt.

"När det var bra väder gick det väl an", säger Rolf" men på höstarna, när det var kolmörkt och blåst var det inte nådigt." Då gällde det att veta var farleden gick, de fick lita till konturerna. När det var dimma var det ändå värre för då såg man ju ingenting. Jag undrar om de gått på grund någon gång, men det har de inte gjort. En gång var det dock nära. "Det var bekmörkt och blåste hårt", berättar Rolf, "och plötsligt hörde vi hur vågorna bröt. Då var vi alldeles intill klipporna och kölen skrapade i när vi var nere i vågdalen. Vi visste inte var vi var men Tore lyckades styra ut båten på öppet vatten och vi klarade oss med blotta förskräckelsen."

Rolf kommer också ihåg en gång, när de hade sällskap med en annan båt från Eskön. De låg väl med ett par hundra meters mellanrum och det drog upp ett åskväder. Plötsligt slog blixten ner och Rolf trodde att den slagit ner i den andra båten och där trodde man att det var Möllers båt som träffats. "Men som tur var slog den ner mitt emellan oss, annars hade det varit slut", säger Rolf.

När man dragit skötarna och kommit hem var det dags att skaka ur fångsten. Sedan skulle man stena av och hänga skötarna på tork på gistvallen innan det var dags att sova några timmar. Grannen Karlberg körde med sin lilla lastbil strömmingen in till Gävle för försäljning till Gävle Fisk, som hade bildats 1935. Ibland tog man av en del strömming för att röka till böckling.

Man lade den då i saltlake, hämtade gränris i skogen och gjorde eld i rökhuset. Sedan var det dags att kroka på strömmingen på speten och hänga in i rökugnen. Där gällde det att passa på elden, så att den var lagom stark så att böcklingarna blev vackert gyllenbruna. "Vi sålde även böckling till Gävle Fisk", säger Rolf, "men redan på den här tiden fanns det semestrande stadsbor, som kom ner till sjöboden och handlade."

Så småningom blev redskapen mo-

därnare, först kom spunnen nylon och sedan heldragen. Det innebar en enklare hantering och dessutom fiskade de bättre. Man slapp att lägga skötarna, vilket man måste göra när de var gjorda av bomullsgarn. Det innebar att man, ett par gånger varje sommar, gjorde i ordning en blandning av soda eller lut och kateku (ett extrakt ur ett Ostindiskt Acacia-träd) i en stor tunna och lade ner skötarna där. Sedan eldade man under tunnan och efter det att man hängt och torkat skötarna var de för en tid motståndskraftiga mot röta.

Fast sillarna blev i stället ett problem. Tidigare fanns det också mycket säl, men då var de rädda för motorljuden från båtarna. Det var ju så att man hade bössa med sig och sköt från båten och det lärde sig säl. Men på senare tid, när det blev förbjudet med jakt på säl, lärde de om. Och i stället för att vara rädda kom de simmande till båtarna, för de visste att det vankades fisk i näten.

Under några av krigsåren låg man nere vid Oxelösund och fiskade. Då körde man båten till Gävle och tog den sedan på läget ner till Oxelösund. 1943 var ett bra fiskeår, men sedan blev det sämre och man höll sig hemmavid.

Under 1950-talet minns Rolf att det var ett bra vinterfiske, framförallt var det lake som man fick. En gång skidade Rolf till Hilleviksfjärden där man hade tre stycken ryssjor. Isen var tjock så det var ett bra jobb att hugga upp vakarna, sedan skulle han lyfta ur all fisk och upp på sin kälke och dra den efter sig hem till Eskön. När han vägde fisken var det 120 kilo, så det var en god fångst, men det var ett tungt arbete också.

"Men vill man ha något får man anstränga sig", säger Rolf och berättar om en midsommar i början av 40-talet. Då hade han träffat Margareta, en ung dalkulla som tjänstgjorde som lärare i Eskö skola. När det blev sommarlov åkte hon hem till Gagnef för att hjälpa till på gården.

Då det blev midsommar tog Rolf och cyklade till Dalarna för att hälsa på Margareta. Tillsammans var de till Leksand och tittade på midsommarfirandet och sedan cyklade Rolf hem igen. Så blev de ett par också och har levt tillsammans till Margareta gick bort för några år sedan.

Nu bor Rolf ensam i sitt barndomshem, men han har barn och barnbarn omkring sig. Han kan titta ut över sundet och konstatera att det är stor skillnad på båtlivet förr och nu.

Så gott som alla båtar är försedda med motor, och man slipper ro, vilket var det vanliga tidigare. Och några strömmingsfiskare ser man heller inte till nuförtiden säger Rolf. Då var det 13 båtlag på Eskön och 2 från Utnora som fiskade. Och varje vecka cyklade han in till Gävle för att lämna fiskerapport. Nu är det mest några som står och kastar med kastspö eller sitter och metar abborre.

Han tycker det är trevligt när man ser lite liv och rörelse, men vill inte att det ska bli någon utbyggnad av stora mått på Eskön. Det finns ju vissa planer på detta, och Rolf är rädd för att den vackra naturen som finns på ön skall gå förlorad.

Nu längtar han till sommaren då det blir ljusare och varmare ute. Han gillar att sitta på sin stora balkong och titta på båtliv och badliv och han tar gärna ett bad själv också. Men då skall det vara över 20 grader i vattnet. Förra sommaren badade han minst 20 gånger och hoppade i ifrån sjöbodsvägen. Det tyckte sonen var lite väl onödigt, men som Rolf säger: "När man har fyllt 90 år får man göra som man vill!"

[Hillebygden, Nr. 1, 2009]